

Благополучието на учениците в VII клас

Количествено изследване

март-април 2018

I. Извадка

- 100 подбрани по случаен начин училища след предварително стратифициране на универсума по
 - ✓ **административна област**
 - ✓ **тип населено място** (столица, областен център, малък град, село)
 - ✓ **среден успех от НВО VII клас от 2017 г.**
- Общо 172 паралелки, които се изследват изчерпателно
 - ✓ по списък 3385 седмокласници
 - ✓ реално анкетирани 3023

II. Метод на регистрация

- Анонимна пряка групова анкета с въпросник, тестван в пилотно изследване сред 150 ученика в 4 училища

III. Терен

- Работа на терен - м. април 2018 г.

IV. Представителност и точност

- Изследването е представително за седмокласниците в България. Максималната статистическа грешка на индивидуално равнище е $\Delta \pm 1.8\%$

Личностно благополучие на учениците в училище

Интегрираният показател на личностното благополучие в училище се конструира от три компонента на благополучието:

(А) Емоции и удовлетвореност

- Скала за удовлетвореност от живота във и извън училище
- Въпросник за изследване на емоционалния баланс (съотношението между позитивни и негативни емоции в училище)
- За целите на Индекса: Интегралната скала за емоции и удовлетвореност благополучие варира от 0 до 20 точки, като теоретичната средна е 10 точки

Личностно благополучие на учениците в училище

(В) Психично благополучие

- Въпросник от 30 твърдения, покриващ ключовите измерения на позитивното психично функциониране, адаптирани към училищното битие на децата
 - ✓ **ПОЗИТИВНИ ОТНОШЕНИЯ** към/ със съучениците
 - ✓ **АВТОНОМИЯ** (имат независимо мнение, ръководят се от собствените си убеждения, а не от мисленето и поведението на околните)
 - ✓ **СЕБЕПРИЕМАНЕ** (приемат себе си такива, каквито са)
 - ✓ **ОВЛАДЯВАНЕ НА СРЕДАТА** (справят се добре с изискванията, които им поставя училищната среда)
 - ✓ **ЦЕЛ В ЖИВОТА** (имат цели и планове за бъдещето, като училището е част от тяхната реализация)
 - ✓ **ЛИЧНОСТЕН РАСТЕЖ** (за него/ нея прекараните години в училище са били години на себеопознаване, развитие и растеж)
- За целите на Индекса: Обобщените индивидуални резултати са измерени чрез скала, варираща от 0 до 20 точки

Личностно благополучие на учениците в училище

(С) Социално благополучие

- Измерването се осъществява чрез въпросник с 20 индикатора, покриващи петте базисни компонента на позитивното социално функциониране в училище
 - ✓ **интегрираност** - ученикът се чувства част от своя клас и училище
 - ✓ **приемане на общността** - вярва в добрите качества на съучениците си (заслужават доверие, на тях може да се разчита)
 - ✓ **принос към общността и училището** (чувства се значим за общността; вярва, че с нещо допринася за цялото)
 - ✓ **развитие на училището** - ученикът смята, че неговото училище се развива в позитивна посока и става все по-добро място за учениците
 - ✓ **социална кохерентност** - разбира по какви правила функционира животът в училище, за него/ нея те са ясни, обосновани, непротиворечиви
- За целите на Индекса: Измерва се чрез скала, варираща от 0 до 20 точки

Личностно благополучие на учениците в училище

- **Обобщеният индекс за личностно благополучие е сума от индивидуалните показатели за емоции и удовлетвореност, психично и социално благополучие**

Той варира от 0 до 60 точки, като теоретичната средна, разделяща негативните от позитивните показатели за личностно благополучие е 30 точки

Удовлетвореност от училището

Този показател интегрира удовлетвореността на учениците от трите най-съществени измерения на училищното битие:

(A) Удовлетвореност от съучениците и взаимоотношенията в тяхната общност

(B) Удовлетвореност от учителите

(C) Удовлетвореност от училищната среда

- Интегралният показател за удовлетвореност обобщава информация, събрана чрез 45 индикатора и е измерен в скала, варираща между 0 и 40 точки, като граничният преход между негативните и позитивните показатели за удовлетвореност е 20 точки

Благополучие и удовлетвореност от училището

- **Индексът, който интегрира:**

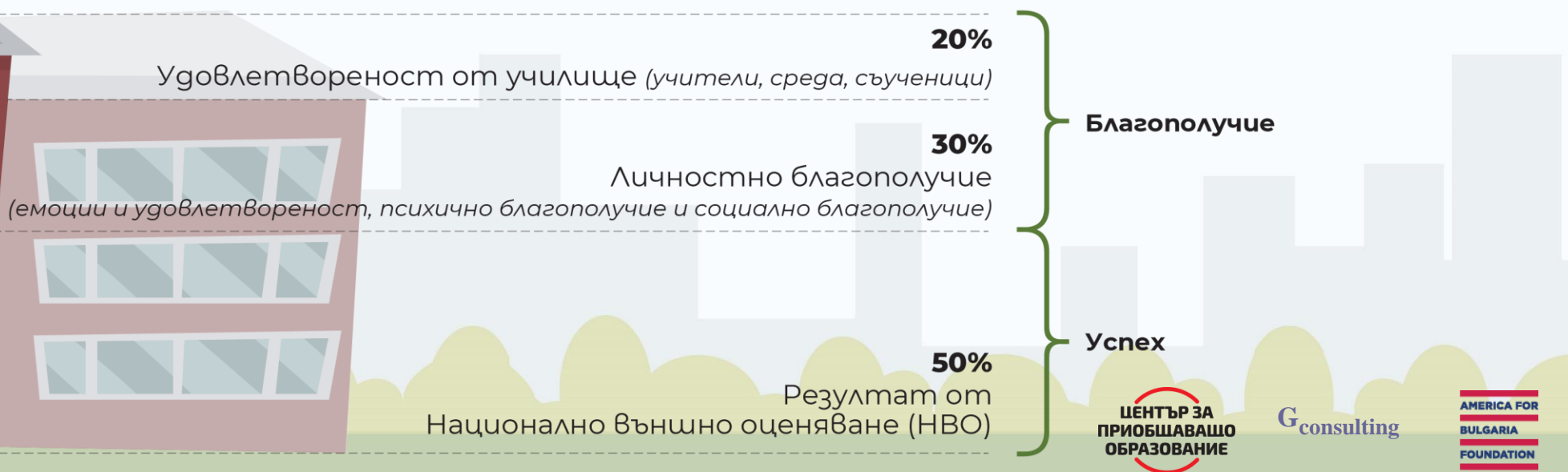
- ✓ **личностното благополучие** и
- ✓ **удовлетвореността от училището**

е сума от индивидуалните точки по двата показателя

- Теоретичният максимум е 100 точки (конструиран е така, че да бъде в същата размерност, както и резултатите от НВО)

ИНДЕКС НА УСПЕШНОТО УЧИЛИЩЕ*

**Максималната стойност на този Индекс е 100 точки*

Благополучие и удовлетвореност от училището

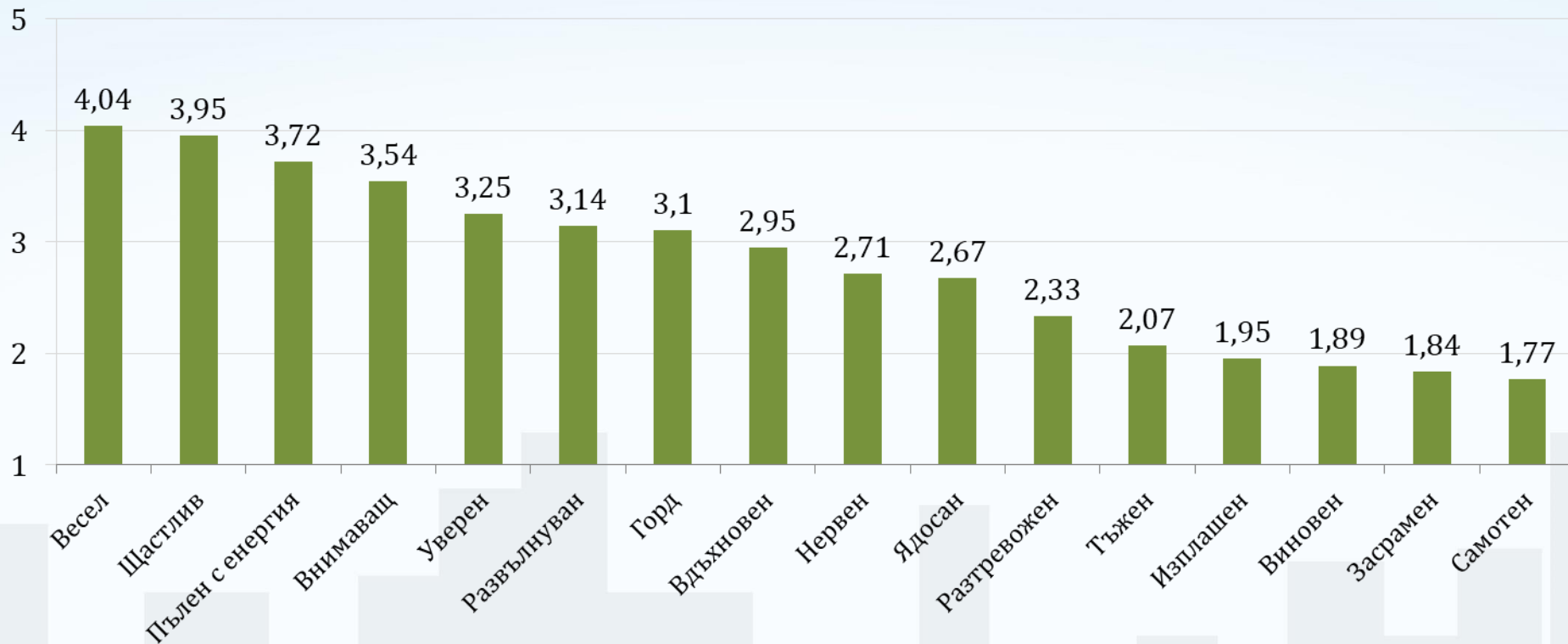
- **Средно-аритметичната стойност от индивидуалните показатели по този индекс на седмокласниците в едно училище е Индекс на благополучието и удовлетвореността на училището**
- **Той позволява анализ както на индивидуално, така и на равнище училище**

Основни резултати

Емоции и удовлетвореност

- Резултати на индивидуално ниво:

Какви емоции най-често са изпитвали юношите в училище през тази учебна година (скала 1-5)

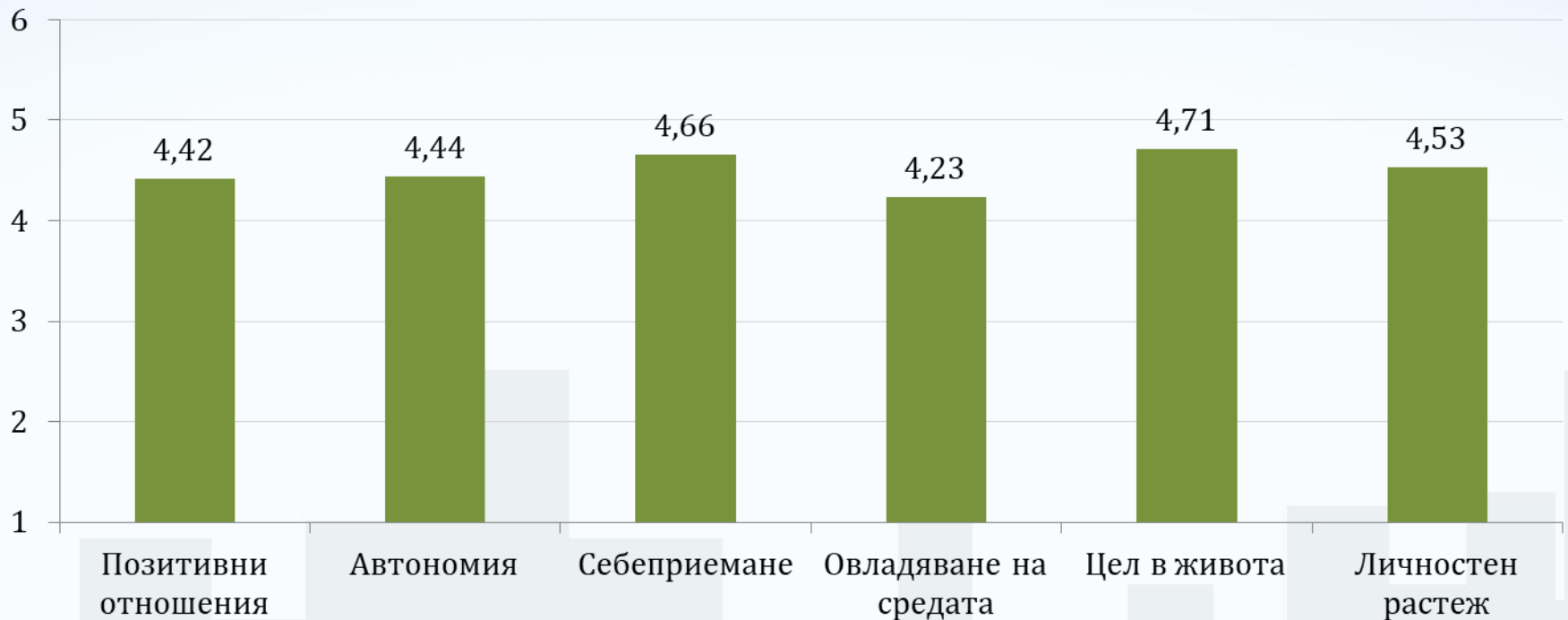

- 36,1% от учениците са с ниска удовлетвореност, а 63,9% от учениците са с висока удовлетвореност от живота В училище.**

Психично благополучие

- Резултати на индивидуално ниво:

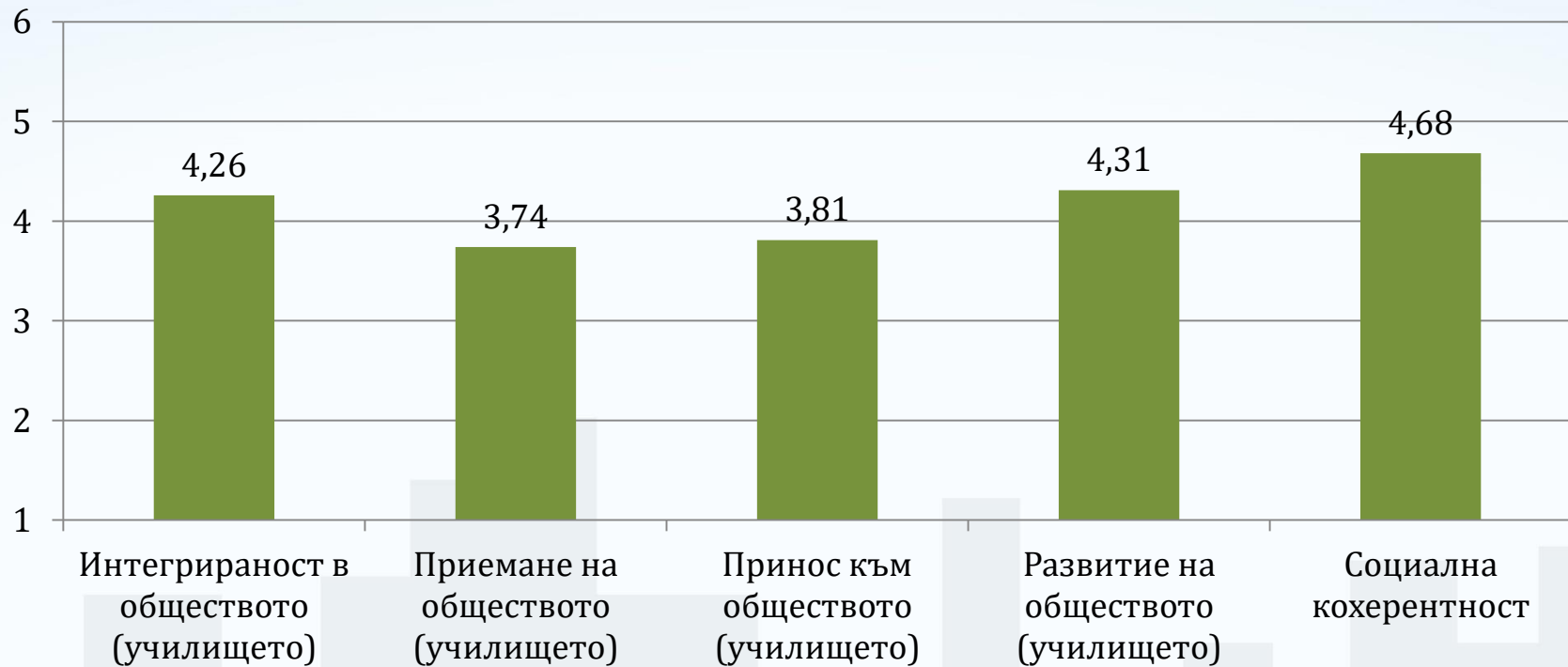
**Психично благополучие - средна стойност на под-измеренията
(скала 1-6)**

Социално благополучие

- Резултати на индивидуално ниво:

Социално благополучие - средна стойност на под-измеренията (скала 1-6)

Емоции и удовлетвореност

- За целите на Индекса - в скалата за емоции и удовлетвореност на учениците в училище:

- Повечето седмокласници са по-удовлетворени от живота си извън училище, отколкото в него (59.4%). По-удовлетворените от живота си в училище, отколкото извън него са 18.7%.
- **Т.нар. афективен баланс при 85.2% от седмокласниците е в полза на позитивните емоции. При 2% няма разлика между позитивни и негативни емоции, а при 12.8% преобладават негативните емоции**

Психично благополучие

- За целите на Индекса - средният показател за психично благополучие на индивидуално равнище е 13.9 точки при максимум 20

- Компонентите, при които най-висок дял от учениците са в негативната зона на скалата са:

- ✓ **овладяване на средата** - 25.5%
(справяне с изискванията на училищната среда)
- ✓ **отношения със съучениците** - 22.4%

Социално благополучие

- За целите на Индекса - въпреки, че и тук средно-аритметичната стойност е в зоната на позитивните стойности, учениците с ниско социално благополучие са повече, в сравнение с тези с ниско психично благополучие и с ниски стойности при емоциите и удовлетвореността

- Най-критичните измерения са:
 - ✓ 44.7% от учениците са с негативни показатели по компонента **приемане на общността**, т.е. опитът им в училище не им дава основание да повярват в добронамереността, безкористността, надеждността на съучениците им
 - ✓ 43.1% не са усетили **своя принос/ значимост за училището и общността**

Интегрално личностно благополучие

- На индивидуално равнище откриваме, че:

- Върху вариациите в индивидуалните стойности за лично благополучие на седмокласниците най-значимо влияние, измерено чрез т.нар. коефициент на детерминация, има **социалното благополучие - 42%**
- Следва го **психичното благополучие с 33%**
- Най-слабо въздействие оказват **емоциите и удовлетвореността - 25%**

Удовлетвореност от училището

Средна оценка	Училищна среда	Учители	Съученици
Неудовлетворени (до 3.0)	12.4%	11.9%	14.6%
Средно (3.0 ÷ 4.0)	26.9%	24.9%	37.9%
Удовлетворени (над 4.0)	60.7%	63.2%	47.5%

- Най-високо е равнището на удовлетвореност от учителите
- Следва училищната среда и възможностите, които тя предоставя
- Най-ниска е спрямо съучениците

Удовлетвореност от училището

- Общата удовлетвореност на учениците от училището в скала, варираща от 0 до 40 точки откроява следните групи

- От вътрешно-училищните фактори, равнището на удовлетвореност се обуславя от:
 - ✓ удовлетвореност от учителите - 40%
 - ✓ удовлетвореност от училищната среда - 38%
 - ✓ удовлетвореност от съучениците - 22%

Удовлетвореност от училището

- **В света на училището най-силно влияещият върху цялостната удовлетвореност на учениците фактор са учителите**

Дори при проблеми във взаимоотношенията със съучениците или неблагоприятия в средата, която училището предоставя, учителите със своите педагогически умения и човешка ангажираност могат да неутрализират техния негативен ефект.

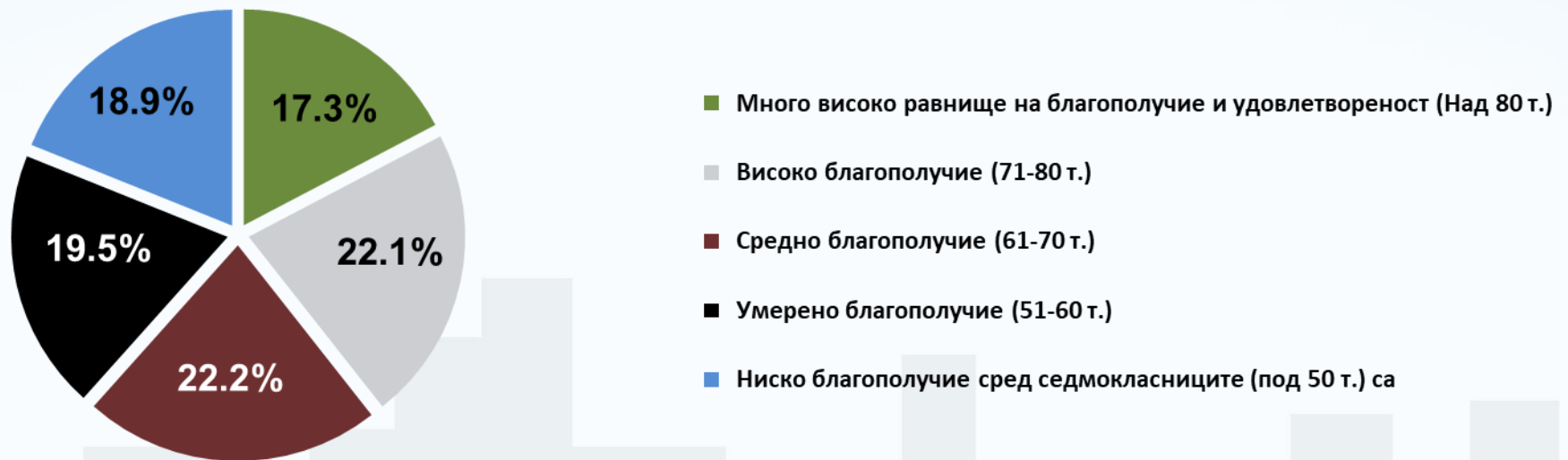

Удовлетвореност от училището

- Съществува силна корелация между личностното благополучие и удовлетвореността от училището. Но въпреки това благополучието обяснява само 52% от вариациите на равнището на удовлетвореност
- Влияние оказват и **външни фактори** като:
 - ✓ **индивидуално равнище на очакванията и претенциите към училището**
 - ✓ **лична идеализирана представа за това какво трябва и не трябва да бъде едно училище**
 - ✓ **осъзнато или неосъзнато влияние на т.нар. значими други (родители, връстници)**
 - ✓ **сравнение между собственото и други познати училища**
 - ✓ **сравнение между публичния имидж на училището и този, който е видян отвътре**

Интегрален индекс на благополучието и удовлетвореността

- Разработеният от нас **Интегрален индекс на благополучието и удовлетвореността** от училището с максимална стойност 100 точки показва, че

Интегрален индекс на благополучието и удовлетвореността

Какво прави учениците **с високо благополучие и удовлетворени от училището?**

Сред множеството фактори можем да открием:

- ✓ справедливи, добронамерени, изискващи, но и даващи **учители**
- ✓ степента, в която класът е станал общност
- ✓ ниско равнище на тормоз и агресия
- ✓ удовлетвореност от оценките (успеха) като измерител на учебните постижения
- ✓ среда, предлагаща богат избор от възможности за себедоказване, изява на таланти
- ✓ усещането за собствен принос към общността и училището и поради това значимост за другите
- ✓ училището е блокирало преноса на външни (социални, етнически и т.н.) различия и неравенства в собствения си свят
- ✓ училището предлага разнообразни форми за развитие, самореализация и заедност (извънкласни форми, изнесени уроци, лагери, спортни мероприятия, екскурзии и т.н.)

Интегрален индекс на благополучието и удовлетвореността

Това, което **снижава стойностите на Индекса и е гаранция за ниско благополучие и неудовлетвореност** е най-вече:

- ✓ физическия и/ или психически тормоз от страна на съучениците
- ✓ несправедливо или нетактично отношение от страна на учителите
- ✓ формален, скучен учебен процес, без съвременни образователни техники, мостове към света (защо и с какво това, което учат е важно), без лично ангажиране на учителите
- ✓ разделение в класа по различни признаци (успех, групи по интереси, етнос)
- ✓ липса на възможности за изява на талантите

Агресивни прояви/насилието в училище

- Физическото и психическо насилие са част от ученическото ежедневие
- **Само 24.7% от децата никога не са били свидетели на ситуация, когато други деца са тормозени от съучениците си, а на другия полюс са онези 17.2%, които го наблюдават всеки ден**
- През последната учебна година:
 - ✓ **44.5%** от анкетираните са били нападнати физически поне веднъж от свой съученик (а при 4.1% това е всеки ден)
 - ✓ Приблизително същият процент (**45.7%**) са били заплашвани с физическо нараняване
 - ✓ **64.2%** са били поне веднъж назовани с обиден прякор от съучениците си (а при 11% това се случва всеки ден)
 - ✓ **69.4%** поне веднъж са чували за себе си нещо обидно, което е накарало другите да се смеят
 - ✓ **54.8%** твърдят, че съученик е чупил някаква тяхна вещ
 - ✓ **25.3%** са подложени на психически тормоз от свои съученици (публикувана снимка или обиден текст) в Интернет

Агресивни прояви/насилието в училище

- При близо половината, които са били физически и психически тормозени от съучениците си това се е отразило значимо върху личностното им благополучие и общата им удовлетвореност от училището.
- **При другата половина учителите и училищната среда са неутрализирали този ефект и факторът агресивни прояви не се е отразил на общата удовлетвореност.**

Средни показатели за благополучие и удовлетвореност по населени места

- Интегралният индекс на благополучието и удовлетвореността е по-висок в малките селища (села и малки градове) и по-нисък в областните центрове и столицата

Населено място	Емоции и удовлетвореност*	Психично благополучие*	Социално благополучие*	Обща удовлетвореност**	Интегрален индекс***	% на ниско благополучие
Столица	12.2	13.3	11.4	23.4	59.0	28.3%
Областен център	13.1	14.1	12.5	24.9	64.3	19.5%
Малък град	12.9	13.9	12.8	26.4	65.7	16.9%
Село	13.4	14.5	13.6	27.2	68.1	13.2%
Средна оценка	13.0	13.9	12.6	25.5	64.8	

* max 20 точки; ** max 40 точки; *** max 100 точки

Средни показатели за благополучие и удовлетвореност по населени места vs. Резултати на училищата от НВО

НВО 2017/ 2018 г.	Емоции и удовлетво- реност*	Психично благополу- чие*	Социално благополу- чие*	Обща удовлетво- реност**	Интегра- лен индекс***	% на ниско благополу- чие
Под 30 точки	13.4	14.3	13.7	27.7	68.7	12.5%
30÷50 точки	13.1	14.0	12.6	25.4	64.8	19.2%
Над 50 точки	12.6	13.7	11.1	24.1	62.0	25.0%
Средна оценка	13.0	13.9	12.6	25.5	64.8	

* max 20 точки; ** max 40 точки; *** max 100 точки

Благополучие vs. успех

- **Има изразена взаимна връзка (корелация) между благополучие и учене.** Благополучието влияе върху успеха, а той - върху благополучието.

При равни други условия учениците с по-високи стойности в Индекса на благополучие и удовлетвореност имат:

- ✓ по-висок академичен успех
- ✓ по-висока нагласа към учене и продължаване на обучението до по-високи образователни равнища
- ✓ по-висока удовлетвореност от собствения си успех

Анализ на равнище училища

- От 100-те изследвани училища **само едно** има **Индекс на благополучието и удовлетвореност** в негативния сегмент на скалата за благополучие
- Най-високият резултат е 87 точки от максимално възможни 100
- На равнище училище:
 - ✓ **по показателя емоции и удовлетвореност - 4 училища имат негативни резултати**
 - ✓ **по показателя психично благополучие - 2 училища**
 - ✓ **по показателя социално благополучие - 16 училища**
 - ✓ **по показателя удовлетвореност от училището - 5 училища**

Индекс на благополучието vs. Резултати от НВО 2017/2018 г.

Анализът на връзката между

Индекса за благополучие/удовлетвореност и
резултатите от НВО откроява разнообразие от ситуации

Индекс на благополучието vs. Резултати от НВО 2017/2018 г.

Ситуация (А)

- Училища на дъното в класацията и по двата показателя

	Индекс	НВО
Училище X ₁	49.13 т	19.13 т
Училище X ₂	54.48 т	15.63 т

Ситуация (В)

- С високо благополучие по Индекса и с ниски резултати от НВО

Училище Y ₁	87.00 т	17.34 т
Училище Y ₂	83.13 т	17.49 т

Ситуация (С)

- Висок успех от НВО и относително ниски стойности по Индекса на благополучие

Училище Z ₁	53.59 т	77.59 т
Училище Z ₂	55.26 т	66.30 т

Индекс на благополучието vs. Резултати от НВО 2017/2018 г.

- Като цяло корелацията между Индекса на благополучието и резултатите от НВО е статистически значима, но с отрицателен знак, което значи, че на равнище училище високите резултати от НВО в много училища са свързани с по-ниско благополучие, а високото благополучие - с по-ниски резултати от НВО
- Най-близки до идеала за добро училище са онези, в които и двата показателя са високи. Такива случаи от изследваните 100 училища са

Ситуация (D)

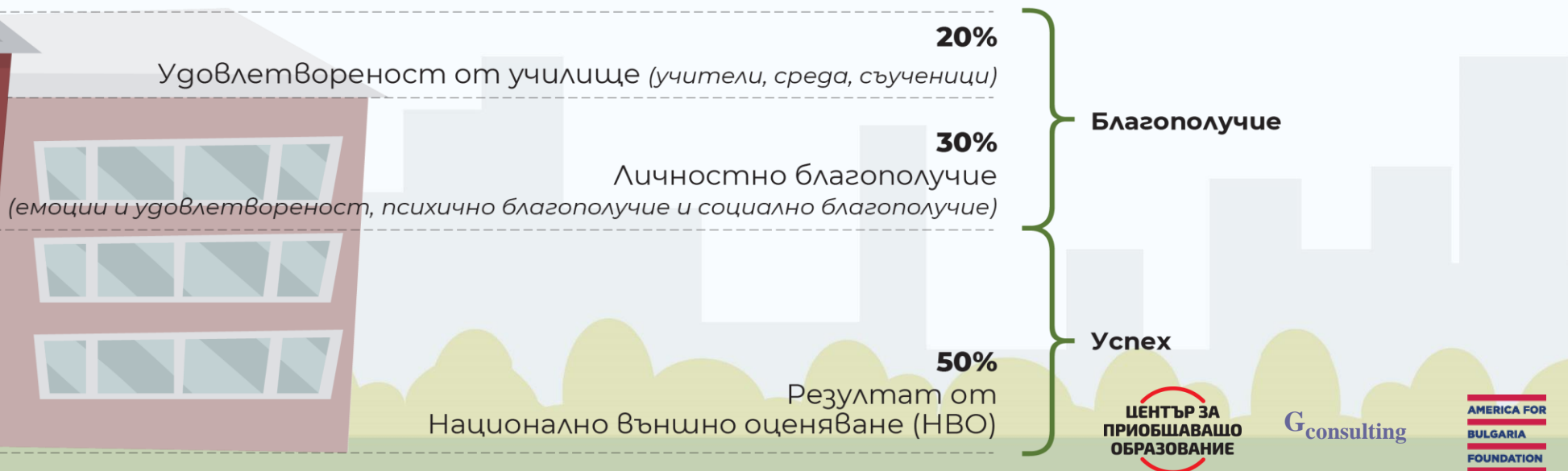
	Индекс	НВО
Училище D₁	66.87 т	90.58 т
Училище D₂	60.59 т	76.88 т
Училище D₃	60.90 т	73.14 т

Индекс на успешното училище

- Ако разполагаме с измерител на благополучието и удовлетвореността на учениците и резултатите от НВО, и двете измерени в скала, в която минималната стойност е 0 точки, а максималната 100 точки, то можем да конструираме обобщен **Индекс на успешното училище** като средна аритметична от двата показателя

ИНДЕКС НА УСПЕШНОТО УЧИЛИЩЕ*

*Максималната стойност на този Индекс е 100 точки

Индекс на успешното училище

- Тази интегрална оценка ни позволява да реализираме холистичен подход към оценка на училищата, отчитайки едновременно
 - ✓ до каква степен училището успява да реализира основната си образователна функцияи в същото време
 - ✓ до каква степен успява да създаде интегрираща, развиваща и социализираща среда за учениците

Индекс на успешното училище

- **Този индекс би бил ценен диагностичен инструмент както за постиженията, така и за проблемите в училище**
- Той ще направи видими усилията на онези училища, които по различни обективни и независещи от тях причини работят с ученици от рисковите групи
- Той ще открие и проблемите в училища с отлични резултати от НВО, в които благополучието и удовлетвореността на учениците са ниски
- Той ще подскаже идеи за това как училищата да изградят подходяща инфраструктура от форми на работа и подходи, които да облекчат трансфера от личностно благополучие към учене, успех и обратно, за които на личностно равнище има такива предпоставки

Индекс на успешното училище

- Но във всички случаи високите стойности на Индекса за благополучие и удовлетвореност освен позитивни ефекти върху нагласите към учене, стремежа към по-високи постижения, по-дългосрочни образователни планове, поражда и допълнителни ефекти
 - ✓ намалява риска за отпадане от училище, бягства от час, неоснователни отсъствия
 - ✓ появяват се личностни и общностни бариери пред тормоза и агресията
 - ✓ има превантивен ефект пред девиантното поведение
 - ✓ намалява равнището на стрес, тревожност и рискове за психичното здраве
 - ✓ създава по-пълноценна среда за интегриране на деца от етническите малцинства, такива с увреждания и специални образователни нужди
 - ✓ училището по-лесно реализира социализиращата си функция и особено развитието на социална компетентност у учениците

Как да развиваме благополучието в училище

Социологическите изследвания по проекта са реализирани от:

Джи Кънсалтинг ЕООД

1164 София, Бизнес сграда Лакарт

бул. Джеймс Баучер 23

тел.: +359 (2) 9694375; +359 (888) 958593

e-mail: office@g-consulting.bg

Идея и концепция на изследването, възложител:

Център за приобщаващо образование

e-mail office@cie-bg.eu

www.cie.bg

www.priobshti.se

Методология и анализ на резултатите:

Живко Георгиев

в сътрудничество с:

Гл.ас. д-р Анна Александрова-Караманова, Институт за изследване на населението и човека към БАН

Компютърен анализ и графично оформление:

Ирен Ценкова (Джи Кънсалтинг) и Николай Малинов

Екип теренно проучване:

Мартина Порязова